

Kulturutskottets yttrande 2020/21:KrU6y

Riksrevisionens rapport om granskningsnämndens granskning av public service

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har gett kulturutskottet tillfälle att yttra sig över skrivelse 2020/21:116 Riksrevisionens rapport om granskningsnämndens granskning av public service samt följdmotioner i de delar som berör utskottets beredningsområde. Det har kommit in en följdmotion, kommittémotion 2020/21:3904 av Aron Emilsson m.fl. (SD).

Kulturutskottet begränsar sitt yttrande till granskningens koppling till riktlinjer och villkor för public service-företagens programverksamhet.

Utskottet föreslår att konstitutionsutskottet avstyrker motionsförslaget.

I yttrandet finns en avvikande mening (SD) och ett särskilt yttrande (M).

Utskottets överväganden

Bakgrund

Finansiering av och sändningstillstånd för radio och tv i allmänhetens tjänst 2020–2025

Den 1 januari 2019 trädde lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst i kraft (prop. 2017/18:261, bet. 2018/19:KrU2, rskr. 2018/19:24). Detta innebär bl.a. att den tidigare radio- och tv-avgiften har ersatts med en individuell public service-avgift som ska betalas av den som har fyllt 18 år, som är obegränsat skattskyldig och som har en beskattningsbar förvärvsinkomst.

Riksdagen fattade i oktober 2019 beslut om villkor och riktlinjer för public service-företagens verksamhet under tillståndsperioden 2020–2025 (prop. 2018/19:136, bet. 2019/20:KrU2, rskr. 2019/20:20). Utgångspunkten är att de uppdrag och villkor som gällde under föregående tillståndsperiod (2014–2019) ska fortsätta att gälla. Förändringar i riktlinjerna utgår i huvudsak från det förändrade medielandskapet och utvecklingstrender inom medie-marknaden respektive mediekonsumtionen.

Innehållsvillkor för public service på internet och ordningen för beslut vid förhandsprövning

I oktober 2019 riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att snarast tillsätta en utredning som ser över möjligheterna för en ordning för förhandsprövning där regeringen inte utgör den sista instansen (bet. 2019/20:KrU2, rskr. 2019/20:20). I mars 2021 tillsatte regeringen en utredning med uppdraget att föreslå hur villkor för public service-innehåll på internet kan ställas upp samt se över möjligheterna att ändra den befintliga ordningen för beslut vid förhandsprövning av nya tjänster hos public service-företagen (dir. 2021:19).

Med utgångspunkt i de ändringar i yttrandefrihetsgrundlagen som 2018 års tryck- och yttrandefrihetskommitté föreslog ska utredaren bl.a. bedöma vilka av de nuvarande innehållsvillkor som gäller för public service-företagens sändningar i marknätet som är lämpliga att ställa upp för deras verksamhet på internet samt analysera om granskning av public service-innehåll på internet utifrån de nya innehållsvillkoren kräver ändringar i uppdraget till granskningsnämnden för radio och tv.

De förslag som lämnas ska underlätta en kommande övergång till en mer teknikneutral reglering fr.o.m. den tillståndsperiod som inleds den 1 januari 2026. Syftet är att ställa upp villkor för public service på internet och samtidigt låta granskningsnämnden för radio och tv vid Myndigheten för press, radio och tv (MPRT) i efterhand granska hur sådana villkor uppfylls. Uppdraget ska redovisas senast den 15 februari 2022.

Skrivelsen

Regeringen delar Riksrevisionens utgångspunkt att granskningsnämnden för radio och tv vid MPRT fyller en viktig funktion i det svenska public service-systemet och att det därför är av stor betydelse att verksamheten fungerar ändamålsenligt. Regeringen vill särskilt understryka betydelsen av såväl granskningsnämndens årliga bedömningar av programföretagens public service-redovisningar som de prövningar som görs i efterhand av om innehållet i sändningarna uppfyller villkoren för verksamheten.

Regeringen instämmer i Riksrevisionens övergripande slutsats att granskningen av public service fungerar bra, att den lever upp till höga krav på effektivitet och öppenhet samt att delar av verksamheten kan utvecklas.

Regeringen instämmer även i att MPRT löpande bör analysera handläggningstiderna och att en plan för att korta dem bör tas fram. Det är enligt regeringen viktigt för allmänhetens förtroende för nämnden och i förlängningen för public service-systemet som helhet att det inte går för lång tid från anmälan till beslut. Regeringen framhåller även att handläggningen bör vara så enkel, snabb och kostnadseffektiv som möjligt. Regeringen noterar även att myndigheten nyligen uppdaterat sina tematiserade praxissamlingar med granskningsnämndens tidigare beslut.

Motionen

I kommittémotion 2020/21:3904 yrkar Aron Emilsson m.fl. (SD) att granskningsnämndens system bör vidareutvecklas som helhet, särskilt med hänsyn till saklighetsprövningar.

Motionärerna anför att Riksrevisionens granskning är utförd enligt rådande styrdokument och att de därför inte har något att invända mot regeringens bedömning i sig. Motionärerna vill dock att systemet ses över och utvecklas utifrån de problem som motionärerna menar har identifierats i fråga om granskningsnämndens funktion, främst att programföretagen och gemene man har olika definitioner av begreppet saklighet.

Utskottets ställningstagande

Saklighet, öppenhet och opartiskhet är centrala faktorer i programföretagens dagliga arbete för att upprätthålla public services oberoende och integritet. Precis som regeringen anför, fyller granskningsnämnden för radio och tv en viktig funktion i det svenska public service-systemet.

Utskottet välkomnar därför Riksrevisionens initiativ till en revision av ändamålsenligheten i granskningsnämndens verksamhet. Själva granskningen av public service-verksamheten bör balansera programföretagens oberoende med allmänhetens och det offentliga behov av insyn och kontroll (bet. 2018/19:KrU2). Revisionens slutsats, att granskningen av radio och tv i allmänhetens tjänst bedrivs med hög effektivitet och öppenhet samt bidrar till

god regelefterlevnad hos de tre programföretagen som bedöms ta besluten på stort allvar, är därför glädjande och stärker systemets legitimitet.

Utskottet vill i sammanhanget även lyfta fram att programföretagens public service-redovisningar fyller en viktig pedagogisk funktion för att förmedla hur programföretagen utvecklar sin verksamhet utifrån sina sändningstillstånd och anslagsvillkor.

Utskottet vill understryka vikten av en granskning som fortsätter att leva upp till höga krav på effektivitet och öppenhet även i en eventuell framtida teknikneutral reglering av innehåll. Detta är inte minst viktigt i ljuset av den konsumtionsökning av on-linetjänster som etablerats under covid-19-pandemin. Utskottet kommer därför att med stort intresse följa pågående utredningsarbete om bl.a. innehållsvillkor för public service på internet (dir. 2021:19).

Från de utgångspunkter kulturutskottet ska beakta, delar utskottet regeringens bedömningar och föreslår att konstitutionsutskottet avstyrker motion 2020/21:3904 (SD).

Stockholm den 6 maj 2021

På kulturutskottets vägnar

Christer Nylander

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christer Nylander (L), Vasiliki Tsouplaki (V), Viktor Wärnick (M), Lawen Redar (S), Hans Hoff (S), Aron Emilsson (SD), Lars Mejern Larsson (S), Per Lodenius (C), Ann-Britt Åsebol (M), Angelika Bengtsson (SD), Anna Wallentheim (S), Roland Utbult (KD), Åsa Karlsson (S), Jonas Andersson i Lingham (SD), Pernilla Stålhammar (MP), John Weinerhall (M) och Magnus Stuart (M).

Avvikande mening

Säkerställa saklighet och opartiskhet i public service (SD)

Aron Emilsson (SD), Angelika Bengtsson (SD) och Jonas Andersson i Lingham (SD) anför:

Public service, tillsammans med tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, är grundbultar i vårt mediasystem och i förlängningen i vår demokrati. Legitimiteten för public service bygger på att innehållet är sakligt och opartiskt, ett förhållande som blivit än viktigare sedan avgiftsfinansieringen flyttat över till skattsedeln. Tidigare fanns det möjlighet att välja att inte inneha viss utrustning för att inte behöva betala avgift. Genom denna möjlighet kunde den enskilde visa sitt missnöje med systemet och inte delta i finansieringen.

Även om mycket av public services innehåll lever upp till dess uppdrag, menar vi att det finns förbättringspotential för att säkra dess oberoende, opartiskhet och saklighet. Vi påtalade före övergången till finansiering via skattsedeln att det, för att säkra systemets legitimitet, behövs en översyn av hur mekanismerna för att främja saklighet och opartiskhet inom public service kan stärkas, en hållning som avvisades av övriga riksdagspartier.

Vi vill att utgångspunkten för hela systemet ska vara transparens. Allmänheten ska kunna följa granskningsnämndens olika bedömningar i alla steg. På så vis kan den enskilde bilda sig en uppfattning om bedömningarnas rimlighet. Vi vill även att programföretagen i högre grad uppmuntrar anmälningar och på ett tydligare sätt förmedlar till allmänheten hur man anmäler innehåll till granskningsnämnden. Vi föreslår därmed att konstitutionsutskottet tillstyrker motion 2020/21:3904 (SD).

Särskilt yttrande

Säkerställa saklighet och opartiskhet i public service (M)

Viktor Wärnick (M), Ann-Britt Åsebol (M), John Weinerhall (M) och Magnus Stuart (M) anför:

Allmänheten har generellt ett högt förtroende för public service, men det har minskat över tid. Hur frågor om opartiskhet och saklighet hanteras av public service är avgörande för dess legitimitet och förtroende i framtiden.

Senast till 2026, då en ny sändningstillståndsperiod inleds, behöver en ny och reformerad public service-politik vara på plats. Vi moderater har tillsatt en mediepolitisk arbetsgrupp och vi kommer att återkomma med resultatet av det arbetet. Där tar vi ett bredare grepp om mediepolitiken med utgångspunkten att främja mångfalden. Vi vill värna public services unika roll även i framtiden, samtidigt som vi ser att kärnan i uppdraget och kravet på saklighet och opartiskhet kan stärkas.